

Asia: VN/1960/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi ulkomaalaislain muuttamisesta (perheenyhdistäminen)

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia näkemyksiä teillä on vähimmäisikävaatimuksesta?

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry vastustaa esityksen mukaista vähimmäisikävaatimusta.

Vähimmäisikävaatimuksen mukaan perheenyhdistämisen edellytyksenä olisi, että sekä perheenkokoajalle että puolisolle asetettaisiin 21 vuoden ikäraja. Lisäksi esitysluonnoksessa todetaan, ettei edellytystä vähimmäisiästä sovellettaisi Suomen kansalaiseen myönnettäessä oleskelulupa tämän puolisolle.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry ei näe hyväksyttäviä saati kestäviä perusteita sille, että perheenyhdistämisen vähimmäisikävaatimus olisi Suomessa voimassa olevaa avioliiton solmimisen vähimmäisikää korkeampi.

Esityksessä nimetyt perusteita ovat perheenjäsenten kiinnittyminen menestyksekkäästi osaksi suomalaista yhteiskuntaa sekä nuorten henkilöiden pakko- ja lumeavioliittojen ehkäiseminen. Suomessa täysi-ikäisyyden ja avioliiton solmimisikärajojen sääntelyllä on tiivis yhteys. 1970-luvulla täysi-ikäisyysrajaa alennettiin 20 ikävuodesta 18 vuoteen. Muutosta perusteltiin muun muassa nuorten fyysisen kehityksen, tiedollisen tason kohoamisen ja henkisen kypsymisen nopeutumisen (HE 6/1976). Tällä hetkellä avioliittolain mukaan täysi-ikäiset saavat solmia avioliiton. Toisin sanoen suomalaisessa lainsäädännössä katsotaan, että 18-vuotiaana ihmiset ovat fyysisen ja henkisen kehityksen sekä tiedollisen tason osalta siinä määrin kypsiä, että heistä tulee täysivaltaisia yhteiskuntamme jäseniä. Tästä näkökulmasta ei-kansalaisiin kohdistettava korotettu vähimmäisikävaatimus sopii huonosti yhteen nykylainsäädännön systematiikan kanssa. Lisäksi suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymismahdollisuuksien lisääntyminen 21-vuotiaana sekä pakko- ja lumeavioliittoja ehkäiseminen ovat varsin spekulatiivisia perusteita, joiden tueksi ei ole esitetty tarpeellista vaikuttavuusarviointia. Sen sijaan esitysluonnoksessa esimerkiksi todetaan, ettei pakkoavioliittojen määrästä ole saatavissa luotettavaa tai tarkkaa tietoa (s. 13-15), mutta silti alle 21-

vuotiaat puoliset, jotka eivät ole Suomen kansalaisia, suljetaan kategorisesti perheenyhdistämisoikeuden ulkopuolelle.

Näistä syistä yhdenvertaisuuden (PL 6 §) loukkaamista ei voida pitää hyväksyttävänä, vaikka esitysluonnoksessa pyritään painottamaan, että vaikutus perheenyhdistämiselle olisi ainoastaan lykkäävä. Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen, kuten pakkoavioliittojen estämisen saavuttamiseksi. Toisin sanoen perusoikeusrajoituksilta vaadittava suhteellisuusvaatimus jää täyttymättä.

Millaisia näkemyksiä teillä on toimeentuloedellytyksen asettamisesta alaikäiselle perheenkokoajalle?

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry vastustaa toimeentuloedellytyksen asettamista alaikäiselle perheenkokoajalle.

Toimeentuloedellytyksen asettamista alaikäisille perustellaan esitysluonnoksessa sillä, että kyseinen edellytys ehkäisee lasten hyväksikäyttämistä maahantulon välineenä (s.18). Siitä, kuinka paljon kyseisen kaltaista hyväksikäyttöä tapahtuu, ei kuitenkaan esitetä esimerkiksi tutkimukseen perustuvaa näyttöä. Toimeentuloedellytyksen vaatiminen alaikäisiltä on lapsen edun näkökulmasta ristiriidassa kaikkien niiden toimenpiteiden kanssa, jotka on suunnattu lapsen kotoutumisen tukemiseksi. Alaikäinen on usein vielä opiskeluvaiheessa. Ilman koulutusta ja riittävää kielitaitoa hänen on käytännössä mahdotonta työllistyä sellaiseen työhön, josta saisi toimeentuloedellytyksen täyttävän palkan. Kotoutumisen kannalta keskeistä on tukea lapsen kieli- ja lukutaitoa koulutuksen avulla, mutta toimeentuloedellytyksen asettaminen pakottaisi alaikäisen perheenkokoajan käytännössä keskeyttämään koulunkäynnin ja etsimään töitä, jotta toimeentuloedellytys täytyisi.

Suomea sitoo YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Sopimus koskee myös pakolaislasten asemaa, ja se asettaa valtiolle velvoitteen saattaa lapsi yhteen vanhempiensa kanssa mahdollisimman nopeasti ja edistää lapsen etua. Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan, eikä hänellä saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan, terveyttään tai kehitystään. Hallituksen esityksen voi katsoa näin ollen olevan perustavanlaatuisesti ristiriidassa sopimuksen kanssa.

Lisäksi kotoutumislainsäädännössä (681/2023) määritellään kotoutuminen yksilölliseksi prosessiksi vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa niin että kotoutujalle tarjotaan tarpeellisia palveluita samalla kun yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osallisuus varmistetaan koulutuksessa ja työelämässä. Tutkimustieto osoittaa, että kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa lasta tuetaan kotoutumislain edellyttämällä peruspalveluilla ottamaan aktiivinen rooli omassa kotoutumisessa. Myös perheen saaminen Suomeen on erittäin ratkaisevassa asemassa kotoutumisen onnistumiseksi. Samaan aikaan kun hallitus siis painottaa oman vastuun merkitystä kotoutumisessa, se käytännössä tekee sen mahdottomaksi vaikeuttamalla lapsen koulunkäyntiä ja perheenyhdistämistä asettamalla epäinhimillisen toimeentulo vaatimuksen alaikäiselle perheenkokoajalle. Esitysluonnoksen voi katsoa näin ollen olevan ristiriidassa myös kotoutumislain kanssa.

Millaisia näkemyksiä teillä on asumisaikavaatimuksesta?

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry vastustaa ehdotettua asumisaikavaatimusta.

Kahden vuoden asumisaikavaatimus perheenkokoajalle on puutteellisesti perusteltu ja kohtuuton. Kahden vuoden asumisajan lisääminen perheenyhdistämisen edellytyksiin vaikeuttaa perheenyhdistämistä ja kotoutumista. Samalla se myös haittaa sekä Suomen perustuslaissa (PL10§) että kansainvälisissä sopimuksissa (mm. EIS 8 art) säädetyn perhe-elämän suojan toteutumista. Lisäksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa suojatut oikeudet voivat vaarantua. Vaikka esitysluonnoksessa asumisaikavaatimukseen esitetään poikkeuksia, Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry katsoo, etteivät ne riittävässä määrin estä edellä mainittujen oikeuksien vaarantumisen riskiä.

Millaisia näkemyksiä teillä on alaikäisyyden määritelmästä?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on siitä, että kansantervedellinen syy ei enää jatkossa olisi perhesideperustaisen oleskeluluvan epäämisperuste?

-

Tähän voitte kirjoittaa muita näkemyksiänne ehdotettuja muutoksia ja niiden vaikutuksia koskien.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry on erittäin huolissaan hallituksen ulkomaalaisoikeutta merkittävästi kiristävästä politiikasta. Sen tavoitteena näyttää olevan se, että ulkomaalaisten elämä Suomessa tulee mahdollisimman hankalaksi. Hallituksen politiikka näyttää ulkomaalaisvihamieliseltä ja vahvistaa rakenteellista rasismia.

Hallitus on kautensa aikana ajanut eteenpäin useita yksittäisiä lakiesityksiä, jotka kiristävät merkittävästi ulkomaalaisten oikeuksia Suomessa. Hallitus on esimerkiksi asettamassa lyhyitä (3kk tai 6kk) määräaikoja uudelleentyöllistymiselle tilanteessa, jossa työoleskeluluvalla Suomessa asuva jää työttömäksi. Toiseksi hallitus aikoo kiristää kansainvälisen suojelun kriteerejä ja lyhentää kansainvälisen suojelun perusteella myönnettyjen lupien kestoja. Kolmanneksi hallitus aikoo pidentää kansalaisuushakemuksen asumisaikaa ja ottaa käyttöön kansalaisuuskokeen. Neljänneksi hallitus aikoo tehdä mahdottomaksi turvapaikanhakijan oleskeluluvan hakemisen työn perusteella. Viidenneksi hallitus aikoo pienentää vastaanottorahaa ja kiristää säilöönottoon liittyvää lainsäädäntöä. Kuudenneksi hallitus laskee kiintiöpakolaisten määrän 1500 vain 500 pakolaiseen. Nyt käsillä oleva esitysluonnos on osa laajaa kokonaisuutta, joilla ulkomaalaisten asemaa Suomessa heikennetään.

Erytisen huolissaan Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry on siitä, että hallituksen useista ulkomaalaisoikeuden kiristyksistä ei ole tehty kunnollista vaikuttavuusarviota saati kokonaisarviota. Hallitus kiristää ulkomaalaisoikeutta ennennäkemättömällä tavalla ilman tietoa uudistusten

kokonaisvaikutuksista. Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry pitää välttämättömänä, että hallituksen ulkomaalaisyhteistyön kiristyksistä tehdään laaja kokonaisarvio, jotta voidaan luotettavasti selvittää, miten hallituksen yksittäiset esitykset vaikuttavat kokonaisuudessaan ulkomaalaisten oikeuksiin Suomessa ja ulkomaalaisten perusoikeuksien toteutumiseen niin turvapaikkamenettelyssä kuin muutenkin ulkomaalaisyhteistyön piirissä.

On selvää, että perheenyhdistämisen kiristämällä on merkittäviä vaikutuksia erityisesti Suomeen pakolaisena tai turvapaikanhakijana tulleiden perhe-elämän suojaan, mutta hallituksen esitys kirittää perheenyhdistämisen ehtoja kaikilta Suomessa oleskeluluvalla oleskelevilta, myös työluvalla Suomessa asuvilta. Perheenyhdistäminen on jo tällä hetkellä tehty turvapaikanhakijoille, pakolaisille ja muille Suomessa asuville ulkomaalaisille erittäin vaikeaksi vaarantaen ulkomaalaisten perheiden perusoikeuksia, mukaan lukien lapsen oikeudet sekä perhe-elämän suoja. Mikäli nyt esitysluonnoksen mukaiset kiristykset tulevat sellaisenaan voimaan, tulee näiden perheiden perusoikeudet kaventumaan entisestään. Perusoikeuksien kaventuminen tunnustetaan myös esitysluonnoksessa (s. 27). Perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaisesti rajoitusten tulee olla hyväksyttäviä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia. Näin ei tässä hallituksen esityksessä ole. Esitysluonnoksessa mainitut kiristykset ovat huonosti perusteltuja eivätkä ne perustu painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen.

Hallitus on tuonut toistuvasti esiin, että Suomeen tulevien ulkomaalaisten tulisi kotoutua tänne. Myös nyt käsiteltävänä olevan esityksen tavoitteena on lisätä ulkomaalaisten omaa vastuuta kotoutumisesta ja siten parantaa kotoutumista. Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry haluaa muistuttaa, että oman perheen saaminen Suomeen on merkittävä kotoutumista edistävä tekijä, eikä perheenyhdistämisen vaikeuttaminen johda siihen, että ulkomaalaisella olisi mahdollisuus ottaa enemmän omaa vastuuta kotoutumisesta.

Kaavi Susanna
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry